

Schriftuurlijk Geïnspireerde Politiek

Geachte vergadering!

Geloofd zij de Heere, want Hij heeft Zijn goedertierenheid groot gemaakt aan ons. Geloofd zij de Naam van Hem, Die onze Staatkundig Gereformeerde Partij vijftig jaar liet voortbestaan.

Geloofd zij de Heere! Deze woorden gaf Ds. Zandt 9 mei 1951 als titel mee aan de rede, die hij uitsprak in het midden van de partijvergadering, zoals die toen, gelijk ook heden, hier in Utrecht bijeen was. Lezing van het gesprokene door onze onvergetelijke partijvoorzitter, Ds. Zandt, laat ons niet in het ongewisse waarom hij de vergadering opwekte de Heere te loven. Hij sprak namelijk als volgt:

„Wat een wonder, dat er nog een SGP bestaat. Wat mij betreft, ik moet verklaren dat ik ondanks en tegen mijzelf SGP-er ben. De Heere komt hier alleen alle eer toe. Hij alleen zij geloofd. In genen dele beter of uitnemender dan enig ander mens. Het is toch alleen des Heeren onverdiende genade, dat er nog een SGP bestaat, welke zich rondom Gods Woord en Getuigenis schaart?”

Ik meen, dat deze woorden kort en krachtig onderlijnen wat ons bezielen moet deze dag, waarop we herdenken, dat voor vijftig jaren, die zijn heengesnel en doorgebracht gelijk een gedachte, op 24 april 1918 op Walcheren in de Zeeuwse hoofdstad Middelburg onder leiding van wijlen Ds. Van Oordt Staatkundig Gereformeerden voor het eerst in vergadering tezamen waren. Allermint waren de vergaderden de eerste gereformeerden, die zich toelegden op de staatkunde. Gereformeerde Staatkunde is bedreven van het begin der Reformatie af aan. Maar het is wel veelzeggend en beschamend, dat op 24 april 1918 in ons gereformeerde vaderland een speciale organisatie in het leven moest worden geroepen om dit bedrijf en erfdeel der vaderen, namelijk de gereformeerde staatkunde, voortzetting te verzekeren.

Het vijftigste jaar, dat we dus reeds hebben afgesloten, gold voor het oude Bondsvolk als een jubeljaar. Een jaar van vrijlating en van herstel van voormalige bezitsverhoudingen. Verschuivingen waren zeer wel mogelijk en stuitten niet op een verbod, maar de gevolgen van deze verschuivingen mochten toch niet in lengte van dagen en in verre ge-

slachten bestendig blijven. Bezittingen, die ze om financiële redenen hadden verkocht, kwamen aan de oorspronkelijke eigenaars terug. Zij, die zich noodgedwongen als dagloners moesten verhuren, herkregen hun vrijheid en verwierven tegelijk het tijdelijk vervreemde bezit.

Genoeg hiervan om te beseffen, dat het vijftigste jaar een jaar was van vreugde, ja, in elk geval bedoeld was als zodanig. We krijgen niet de indruk, dat deze wet, evenmin als zovele inzettingen des Heeren, getrouw is nageleefd. Een volk berokkent zichzelf veel schade en verdriet, wanneer de geboden van de Heere niet in ere zijn.

Voorts mogen we er goede nota van nemen, dat in die oude tijden Gods getuigenissen en bevelen een heilzame sociale strekking bezaten. Bovenal bleek uit het Mozaïsche recht, dat niet het volk, maar de Heere de eigenaar was van land en bezit. Een theokratische inslag mogen we niet over het hoofd zien. Voor de staatkunde, die zich baseert op Gods Woord, zijn dit gewichtige gegevens. Een open oog voor gezonde sociale verhoudingen en erkenning van de heerschappij van de Schepper en Onderhouder. De kern van alle wettelijke bepalingen toch is de rechte verhouding tot de Heere en tot de naaste.

Nog één opmerking in relatie tot de voorrechten van het jubeljaar. Ge zoudt deze misschien kunnen belijden, dat ge u een lange reeks van jaren verbonden hebt gevoeld aan onze jubilerende partij en dat ge gebonden zijt aan de beginselen, die we gaarne zoveel mogelijk willen laten doorwerken in het staatkundig en maatschappelijk bestel. Indien we bij wijze van spreken - dat mag toch wel op deze dag - u zouden ontslaan van deze banden, die ge gevoelt; indien we, ofschoon enig mandement in die richting ooit is afgekondigd, vrijlating zouden uitroepen, zoudt ge onze partij dan aanstonds de rug toekeren, mogelijk onder de betuiging, dat de SGP toch in die vijftig jaren niet tot stand bracht wat ge zo volgaarne had gezien? Of zoudt ge met aandrang te kennen geven, dat u de oren doorboord zijn en vastgehecht aan de posten van deze woning? Met andere woorden: Wilt ge oprecht en welgezend dit staatkundig vaandel getrouw blijven en strijden immermeer onder deze banier?

Laat ons op deze bijzondere dag dit verbond van vriendschap vernieuwen. Laat ons trouw betuigen aan de Heere, Zijn Woord en het beginsel op Gods getuigenis gegrond. Laat ons elkander trouw betuigen, want het betaamt niet met afbrekende kritiek, waarmede we ten diepste

onzelf op de troon willen heffen, elkaar het leven bitter en zuur te maken.

Het zou een aantrekkelijke opgave zijn om ter gelegenheid van het vijftigjarig bestaan van onze Partij een vergelijking te maken van de internationale en nationale situatie van het jaar van oprichting, dat het einde bracht van Wereldoorlog I, en die van het huidige jaar, waarin, meer dan twintig jaren na de wapenstilstand, de gevolgen van Wereldoorlog II zich nog immer doen gevoelen. In elk geval zou blijken, dat voor aktiviteit, die ernst maakt met de waarheid, dat de vreze Gods tot alle dingen nut is en beloften heeft voor het tegenwoordige en het toekomstige leven, in het politieke vlak alle redenen dringt. Het is onjuist om te spreken van oorlog en vrede, want de historie verhaalt van voortdurende worsteling zo niet op militair dan op diplomatiek niveau. De oorlog brengt geen verlossing en de zogenaamde vrede geen oplossing. Immer komen de wolken na de regen, de oorlogen en guerrilla's na strijd en opstand. Solide vredespolitiek mag niet voorbijgaan aan de Man, Die onze vrede is. Die overtuiging is de hoeksteen van ons streven.

Voorts is het moeilijk weerstand te bieden aan de verleiding uitvoerig in te gaan op de geschiedenis van de halve eeuw, die achter ons ligt en met name op de wederwaardigheden van onze Partij. Het zou niet een relaas zijn van indrukwekkende suksessen en verbazingwekkende invloeden. De belangrijkste vraag echter is of we getrouw waren, getrouw in het minste. Het grote en vele zal dan niet uitblijven. Ik meen echter, dat deze vergadering iets anders van mij vraagt en verwacht.

Eén gebeurtenis uit het afgelopen jaar. Vele getrouwen gingen van ons. Rouwadvertenties in De Banier leggen daar voortdurend getuigenis van af. Dankbaar herinneren we ons de trouw en liefde van velen, die misschien wel van de beginjaren tot onze Partij behoorden. Heel bijzonder heeft allen getroffen het overlijden van onze vaderlijke vriend David Kodde, die op 73-jarige leeftijd werd afgelost en opgeroepen. Op zijn begrafenis was de Partij namens verschillende geledingen vertegenwoordigd om te bewijzen welk een werkzaam aandeel hij had op onderscheiden niveau en hoezeer burgemeester Kodde veler achting en liefde had verworven. Moge van deze David, hoewel ook hij het verderf moet zien, gelden, dat hij in zijn tijd de raad Gods heeft gediend en ontslapen is en bij zijn vaderen gelegd.

Met eerbied gedenken we hem en ontelbaren, die bekend en onbekend gestreden hebben in deze gelederen en die vele jaren op onze partijdagen aanwezig waren. Slechts drie namen noem ik van mannen, die waren als tienduizenden onzer, de voorgangers Barth, Zandt en Kersten. Geen hunner heeft deze dag met ons mogen beleven. Op de 24^e april werd onze Partij opgericht in de schone stad Middelburg. Veracht niet de dag van de kleine dingen. Toen de profeet Zacharia deze woorden bezigde, gedacht hij de dag van de kleine beginselen van de wederopbouw van de tempel.

Ik besluit dit deel van mijn rede met twee woorden.

Een woord van erkentelijkheid jegens de Heere, Die ons deze vijftig jaar gegund heeft en Die gaf tot dusver, dat alle aanslagen, die gepleegd zijn op het voortbestaan van de SGP, zijn vrijdeld. Bij ons waren niet de voorwaarden om al die jaren verder te gaan. Gods hand was lankmoedig en goedertieren.

Een woord van erkenning van ontelbare dwaasheden, fouten, misslagen, zonden en van veel gebrek aan liefde en ijver. Stellig, wij zijn geringer dan al deze weldadigheid. Wat ziet men op de SGP? Wat ziet ge op ons? Mannen van gelijke beweging. Geenzins uitnemender. Integendeel, meer te gispn, omdat zoveel werd bedreven tegen beter weten in. Niet slechts de zwaarte van het misdrijf, maar het tegengewicht van veel genade is bepalend voor de massa van de overtreding.

Heden, op deze voor ons zo gewichtige dag, wil ik het pleit voeren voor staatkunde, die in Gods Woord zijn grondslag en onbedrieglijk richtsnoer heeft. Schriftgeleerde, Schriftgetrouwe, Schriftuurlijk Geïnspireerde Politiek is voorwaarde en waarborg voor de waarachtige welvaart van land en volk. Die politiek hebben we vijftig jaar voorgestaan en aangeprezen; die politiek moet het thans zijn en die politiek zal alleen voor de toekomst dageraad brengen.

Mr. Guillaume Groen van Prinsterer, de grote leermeester van christelijke staatkunde, werd niet moe te betuigen, dat de Heilige Schrift fundament en wortel betekent voor politiek der zege. Hij beschrijft hoe voor de politieke keuze en stellingname de Schrift een criterium vormt. Men gaat, onontkoombaar, aan de ene kant of de andere. „Met onvoorwaardelijke onderwerping aan de Heilige Schrift wordt men chris-

ten, óf, met wegedenering van deze oorkonde, Jacobijn en radikaal". Ge hoort het. De benaming radikaal is niet van vandaag.

Ook thans gaat het in de kerk, staat en maatschappij om de vraag, welke waarde en welk gezag we toekennen aan Gods getuigenis. Meer dan ooit en evenals in vroegere kritieke perioden staat de Schrift midden in de maalstroom. Schatten van wijsheid gaan teloor vanwege roekeloze terzijdestelling van Gods Woord.

De jongste Partij in ons Parlement leert onbevangen, dat er geen behoefte bestaat aan een wezenlijk uitgangspunt. De Democraten '66 vertellen eindeloos wat ze allemaal willen en doen, indien ze het voor het zeggen hebben, maar nauwelijks vernemen we wat ze denken. D'66 wenst een praktische in plaats van een dogmatische politiek. Dat klinkt voor een oppervlakkige luisteraar niet onaantrekkelijk. Doch praktische politiek moet pragmatische politiek zijn. Pragmatisch beduidt, dat het denken dienstbaar wordt aan het handelen. Wanneer iets „bruikbaar" blijkt, heeft het recht van bestaan en bewijs van waarheid geleverd. Als iets „het maar doet". Van een richtsnoer voor de daden is geen sprake. Afkeer van konfessionele gebondenheid leggen ook andere partijen aan de dag, maar deze hebben toch hun fundamentele uitgangspunten. Het moderne functionalisme komt te staan op een enorm „functieverlies van de Bijbel". Er is heel wat toe nodig, wanneer we niettemin Gods Woord niet willen loslaten, ons toch te vrijwaren voor de geest van de tijd en de opvattingen, die in de mode zijn en daarom een onweersaanbare en menigmaal onmerkbare invloed oefenen. Men schiftte uit de Bijbel het tijdgebundene, dat niet maatgevend was voor het leven nu. Zoetjesaan mogen we wel vragen wat er niet tijdgebonden is in de Schrift, omdat er weinig meer gerespekteerd wordt. Bovendien is het een zotte vertoning, dat de tijdgebundene moet beslissen over het tijdgebundene van vervlogen eeuwen. In de aloude en overbekende vrijzinnigheid, terwille van het belang gestoken in een nieuw gewaad, ontmoeten velen uit divers achterland elkaar.

De zeer omstreden G.K. van het Reve, die onlangs tot de rooms-katholieke kerk overging, heeft volgens het Brabants Nieuwsblad duidelijk verklaard hoe hij erover denkt, met name over de Schrift, het richtsnoer van onze daden. Hij zei als volgt: „Ik geloof niet in heil en hoop en hemel en hel. Ik ben officieel door een zeergeleerde groot Inquisiteur getest. Dat ging gemakkelijk. Hij vroeg dingen zoals: Wat dunkt u van de Schrift? Ik zei: Er staan een boel mooie dingen in. En een hoop

onzin. Ik neem alleen de dingen, die mij bevallen. Toen was ik geslaagd en kon rooms-katholiek worden". Zo denken tallozen over Gods Woord.

In vrijzinnigheid vindt men elkaar. Bewijs de recente benoeming van pater Jelsma bij de geruchtmakende Vrijzinnig Protestantse Radio Omroep. Wanneer iemand navraag doet naar onze verwachtingen inzake de ongekende veranderingen, die optreden in het zo star en stram geachte rooms-katholicisme, kunnen we moeilijk onze vrees verzwijgen, dat de door velen hoopvol begroete bewegingen verzanden zullen in de vrijzinnigheid van de dag.

Ook ten aanzien van het oekumenisch streven bestaat die beduchtheid. Hoe heeft het menig reformatorisch hart verwond, dat de Grote Kerk in Den Haag beschikbaar werd gesteld voor het opdragen van de paapse mis. Als de berichten juist zijn, zal de bekende Koninginnekerk in Rotterdam voor bedoelde viering geregeld ten dienste staan.

In kringen, waar de autoriteit van de Schrift tot voor kort boven alle twijfel was verheven, behoort het tot de goede toon om de historiciteit van tal van schriftgedeelten disputabel te stellen. Zodoende verast men zijn adelsbrieven. Hier rijzen vlijmscherpe vragen. Is het mogelijk, dat men in zware bolwerken tegen toenmalig modernisme thans in wezen datzelfde modernisme kritiekloos binnensleept? Groen van Prinsterer waarschuwde in zijn dagen tegen de oppermacht van de Rede, die het privilege verwierf te mogen fungeren als toetssteen der waarheid. „Zo werd in de Bijbel, met een bloot menselijke keursteen, het godewaardige Gods Woord gezocht. Zo werd dit door het goedvinden ener eigendunkelijke wijsheid gehomologeerd (is bekrachtigd, goedgekeurd) en de Heilige Schrift, om heilig te zijn, met het merk van menselijk goedvinden geijkt. Voor de christen is hierin reeds aanranding van de rechten Gods, streven naar godverloochening en zelfvergoding, onmiskenbaar”.

Is de huidige Schriftkritiek van andere aard en van andere oorsprong dan die van de vorige eeuw? Vaak krijgen we de indruk, dat men kritiek oefent op Gods Woord om de scherpe kritiek, die het Woord op het diepste van het menselijk hart toepast, te ontgaan.

De ontbinding van de band van het Woord heeft voor ware christelijke staatkunde de meest droeve gevolgen. Groen merkt op, dat een grondwaling in de godsdienst tevens is een grondwaling in de politiek, en omgekeerd. Terzijdestelling van de Openbaring leidt tot atheïsme in de

godsdienst en tot radikalisme in de politiek. Zo was het in 1847. Is het thans anders?

Godverloochening, afgoderij en zelfvergoding zijn typerende verschijnselen van onze tijd. Voor de staatkunde heeft dit zijn meest ernstige gevolgen. Een Italiaans journalist merkte nog niet zo lang geleden op, dat zolang Nederland zich hartstochtelijk met God bezig houdt, er ook interesse is voor het vaderland en voor de vrijheid.

Afgoderij, want seks en geweld zijn de Baals van de tijd, waarin we leven. In deze atmosfeer gedijt de mens van de wetteloosheid. De machten beloven een geheel nieuwe toekomst en beweren, dat ze een nieuwe mensheid scheppen. Vandaar dat men hooghartig de neus optrekt voor de trouwhartige lessen van de historie, omdat men meent, dat de geschiedenis zich niet herhalen zal. De afkeer van de weerspiegeling van het heden in het verleden is kenmerkend voor het huidige mensdom. Nog minder wil men gezegd zijn, dat het mensenhart gans verdorven is. Het hiernumaals heeft het glansrijk gewonnen van het hiernamaals, die voorbije dwaasheid. Maar wel is het zo, dat het hiernumaals de pretenties en de zalige heerlijkheid van het geprofeteerde hiernamaals heeft aangemeten. Het hiernumaals dient zich aan als een heilstijd. Geen wonder, dat het de ure is en de macht van de afgoderij.

De mens vergoddelijkt het eigene. Het ware christendom is zonder meer het socialisme en het socialisme is christendom. Voor velen is zelfs het puur erotische ware godsdienst. Wat gevestigd is en bovenal wat God Zelf heeft ingesteld, veegt men van de kaart alsof het louter een belaching is. Ondeugden krijgen het etiket van de deugden van weleer. Schaamteloosheid immers stelt zich voor als eerlijkheid. Omgekeerd bestempelt men goede hoedanigheden als verachtelijke afwijkingen. Beginselvastheid bekladt men als geniepigheid. Wanneer we ontzet zijn over de vernietiging troost men ons met de vernuftige vondst dat we van vernieuwing moeten spreken.

De stichter van het Leger des Heils krijgt gelijk met zijn voorspelling van het geloofsleven van de 20^e eeuw. Want volgens hem krijgen we een godsdienst zonder de Heilige Geest. Ik zou zelfs zeggen een godsdienst zonder levende God. Voorts een christendom zonder Christus, vergeving der zonde zonder berouw, zaligheid zonder wedergeboorte, politiek zonder God en hemel zonder hel. In dit opzicht kunnen we heel wat leren van generaal Booth.

Je ware politiek is de christelijk geïnspireerde of zonder meer de geïnspireerde. Ik ben het ten dele wel eens met de woordvoerder van de dissidente KVP-radikalen, Drs. Aarden, die ter gelegenheid van de regeringsverklaring naar aanleiding van het uittreden van enkele leden van de KVP-fractie in de Tweede Kamer zeide, dat „het kwetsend wordt wanneer we Christus en christelijk te pas en te onpas met politiek en praktische politieke zaken in verband brengen”. Ik zou alleen willen opmerken, dat het minder kwetsend is, wanneer we de naam Christus en christelijk te pas met de politiek in verband brengen. Het grote euvel is, dat men de Zoon van God voor eigen wagentje wil spannen. Inderdaad pleegt men al wat afgoderij met de naam van Christus. Ieder meent dat zijn stokpaardje het christelijke is bij uitstek. Maar men spint zijn fraaie christelijk geheten web uit eigen klieren. De voor de bekering zo kenmerkende vraag: „Heere, wat wilt Gij, dat ik doen zal?” moet evenzeer de waarachtig christelijke politiek beheersen. Het woord is helaas afgesleten en vervreemd, wanneer de spraakmakende gemeente rept van „het christelijk met iemand maken” of „dat ziet er niet christelijk uit”, dan stelt de benaming niet veel voor. Daarom prefereren we de aanduiding Schriftuurlijk Geïnspireerde Politiek boven christelijk geïnspireerde politiek, omdat deze karakteristiek ons staatkundig optreden bindt aan het geopenbaarde Woord Gods en omdat via Zijn getuigenis toch wel de Christus der Schriften heerschappij voert over wat we in alle gebrek zeggen en doen.

Een moment heb ik geaarzeld of ik niet zou spreken van Schrift Geleerde Politiek. De titel schriftgeleerde is echter belast, ofschoon er toch wel degelijk goede schriftgeleerdheid bestaat, die het eigendom is van de onderwezenen in het Koninkrijk der hemelen. Wanneer de discipelen goed geleerd en begrepen hebben, wanneer ze door God geleerd zijn, bezitten ze het diploma van de rechte schriftgeleerde, die uit de schat van zijn hart nieuwe en oude dingen voortbrengt. Recht christelijke politiek moet niet napraten of uit het hoofd leren, maar zich innerlijk eigen maken de grondwaarheden van het heilige geloof om vanuit de volheid van de kennis van het Koninkrijk Gods nieuwe en oude dingen voort te brengen. Nieuwe, dat wil zeggen, in zich wijzigende situaties moet men zoeken naar het adequate, naar het passende antwoord en de doeltreffende richtlijn, terwijl men tevens vasthoudt aan de oude waar-

heden, die de kerk allerwegen en altijd heeft geleerd. Zelden verschil ik van gevoelen met de Engelse schriftgeleerde Matthew Henry, doch wanneer deze noteert bij deze tekst, dat „iemand een groot wijsgeer en staatsman kan zijn, doch zo hij niet in het Koninkrijk der hemelen is onderwezen, een slecht Evangeliedienaar is”, kan ik dat niet onderschrijven. Want een waarlijk groot staatsman moet terdege in Gods Koninkrijk onderwezen zijn. In die zin was Prins Willem van Oranje een groot staatsman. We wensen en bidden, dat onze pasgeboren prins Willem-Alexander en Maurits Willem die echte staatsmanswijsheid moge ten deel vallen. Met vorstehuis en volk verheugen we ons over de geboorte van deze jongste leden van ons regerend stamhuis. Oranje bloeit weer. Oranje groeit weer. „O God, geef de koning Uw rechten, en Uw gerechtigheid de zoon des konings”. Dat zij onze bede.

Nieuwe en oude dingen. De Schrift verjaart niet. Bovendien is er alle groep van radicale vernieuwing, fundamentele revolutie en verregaande vooruitgang ten spijt geen nieuws onder de zon, zoals we zojuist ook al hebben ervaren, toen we zagen, dat oude dwalingen van een vorige eeuw met een nieuw kleedje als nooit gehoord en nimmer bedacht een geestdriftig onthaal vinden. We willen niet monotoon alleen maar het oude vertrouwde repeteren, we dienen niet een historische optocht te worden. Gods Woord geeft wijsheid en toont wegen in gewijzigde omstandigheden en verhoudingen. Daarvoor is nodig, dat we ons bij voortduur verdiepen in de verborgenheden van Gods Koninkrijk en in de diepzinnige en voor alle tijden bescheid gevende uitspraken van de Schrift. Gods getuigenissen zijn raadslieden onontbeerlijk voor recht beleid. Evengoed als de landbouwer moet de politikus de tijden van ploegen en zaaien kennen, en slechts God kan ons daarin onderrichten door Zijn Woord, dat eeuwig zeker is. In China dweept men met het rode boekje van Mao, waarin verzameld zijn tal van wijze spreuken en levenswijsheden van de Chinese communistische leider. Ik heb de indruk, dat we hierin een anti-christelijke trek signaleren van de kulturele revolutie, die een bloedrood spoor door China trok. Men heeft het Woord verworpen en wenst toch een richtsnoer. Duivel noch wereld zijn oorspronkelijk. Men kan slechts surrogaten op de markt brengen. Er zijn wel tijdvakken geweest in de Nederlandse christelijke politiek, dat men zich farizeïstisch afscheidde van de wereld, die in het boze ligt. Antithese was het al wat de klok sloeg. Heden ten dage is men doorge-

slagen in de andere richting. Men streeft naar een synthese, een verbin-
tenis met andersdenkenden, waarbij het christelijke verworden is tot en
bijkomstigheid. De één doet het op humanistische, de andere op chris-
telijke en een derde op zuiver pragmatische manier, doch we doen al-
lemaal hetzelfde en beogen hetzelfde. Zo luidt de leus. Het „Kom ga
met ons” is vervangen door een „Mogen wij met u gaan?”, waarbij men
tussen regels door zich verontschuldigt voor zijn christelijke belijdenis.
Ootmoedige hoogmoed maakte plaats voor hoogmoedige ootmoed;
zelfrechtvaardiging voor een al te gemakkelijke zelfveroordeling. In het
wachtwoord van de hervormers, namelijk de rechtvaardiging van de
goddeloze en in de daarmee onlosmakelijk verbonden heiliging van het
leven, liggen solide en oprecht aar. doende impulsen voor houding en
gedragingen op het politieke en maatschappelijke vlak.

Voor nieuwe sloten, waar we op stuiten, dienen we uit het welvoorziene
magazijn nieuwe sleutels te betrekken, doch tegelijk behoren we het
oude vast te houden, met name de aloude en beproefde Wet des Hee-
ren als regel voor het burgerlijke leven. Men heeft gespot, dat het leven
van alle dag in een griezelig keurslijf zou gesnoerd worden, indien de
Staatkundig Gereformeerde opvattingen zouden zegevieren. Alsof niet
de geboden wekken tot liefde. Artikel 36 stelt, dat de Overheid de op-
dracht heeft om de ongebondenheid der mensen te bedwingen. We
beseffen zeer wel, dat men de leviathan niet zo maar beteugelt en dat
hechte werken er toe dienen moeten om het onstuimig geweld van de
zee te bedwingen. Indien domme kracht vereist wordt om de natuur te
regeren, hoeveel overtuigde wijsheid is er dan wel toe nodig om de
menselijke natuur te leiden in het rechte spoor. Maar het is heel wat
anders, wanneer men die verdorven natuur baas laat en, zoals dat heet,
zichzelf laat ontwikkelen, terwijl men hoogstens een zacht protest laat
horen of een zwak getuigenis. Het is wat anders of men het kwaad ka-
naliseert of tegen de stroom dijken opwerpt.

Sedert onze vorige Partijdag na de verkiezingen trad op het kabinet-De
Jong. Bij monde van de fractievoorzitter is verklaard, dat we evenzeer
als tegen voorgaande kabinetten principiële bezwaren koesteren ten
aanzien van de grondslag. Maar wat het financieel-ekonomisch beleid
betreft, hebben we meer vertrouwen in deze regering dan in de vooraf-
gaande. Het kabinet Cals-Vondeling bewees lippendienst aan de stel-
ling, dat de uitgavenstijging niet het accres van het nationaal inkomen

mag overtreffen. In het algemeen achtte men die richtlijn van belang, doch men vond de situatie óf de capaciteit van de personele bezetting van het kabinet zo uitzonderlijk, dat men de regel overtrad terwille van kostbare kollektieve voorzieningen. Toen het signaal op onveilig getrokken werd, wilde het kabinet nog van geen beperkingen weten. De gevolgen bleven niet uit. Het nieuwe bewind zag zich genoodzaakt te doen wat het kabinet Cals had verzuimd. We hebben ervaren waar een radikaal regiem ons brengt. In Engeland zien we eveneens de gevolgen van een beleid, dat zijn beloften niet kan waarmaken. Zelfs één van de politieke vrienden van premier Wilson verweet het kabinet gebrek aan praktisch inzicht. Ze weten te weinig van de geschiedenis; van de wereld; van de praktische problemen van de industrie, zei hij. Wat meer aandacht voor partikulier initiatief, niet te veel en te ingewikkelde wetten met alle rompslomp en controle daaraan verbonden, besnoeiingen van regeringsuitgaven zouden heilzaam werken.

De president van de Nederlandse Bank, ex-minister-president Prof. Zijlstra, heeft een enkele week geleden zijn vinger vermanend opgeheven. Men kan niet terwille van alles en nog wat blijvend tekorten op de betalingsbalans gedogen. Men kan enkele narigheden wel wat uitstellen, maar de voortgaande waardevermindering van het geld moet tenslotte fnuikend zijn voor het sociaal economisch-financieel bestel. Het idee van na ons de zondvloed mag geen politikus beheersen. Het is nooit plezierig, wanneer het mes erin gezet moet worden. Achteraf blijkt vaak, dat maatregelen toch heilzaam waren. Allermint onderschatten we de verschrikkelijke gesel van de werkeloosheid, temeer niet omdat, helaas, zoveel jongeren de striemen oplopen. De economische machinerie is een ingewikkeld samenstel van kranen en handels. Wanneer de zaken niet naar wens lopen, is duidelijk, dat er gedraaid en overgehaald moet worden. Maar de vraag is waar men draaien moet. Elke ingreep heeft zijn gevolgen, die niet altijd precies te berekenen zijn. Lange tijd meenden velen, dat men, zoals dat heet, het geld moest halen waar het te halen valt. De praktijk heeft echter bewezen, dat, hoe rechtvaardig alles ook lijkt in de redenering, zwaar opgevoerde belastingen een druk oproepen, die door kieren en gaten uiteindelijk evenzeer de laagst-betaalden gevoelig raakt. Bovendien wordt door te hoge lasten het scheppen van werkgelegenheid afgeremd. Prof. Zijlstra betoogt, dat een keuze tussen betalingsbalans en werkgelegenheid het probleem onzuiver benadert. Veeleer moet het gezocht in het alternatief van loonhoog-

te en werkgelegenheid. De oude wijsheid: loon naar arbeid moet in deze zin betracht, dat de ontwikkeling van loonkosten zich voldoende aantrekt van de gegevens omtrent de arbeidsproduktiviteit. De Overheid heeft met zijn bestedingen eveneens een hoofdkraan ter beschikking. Ook besparingen zouden soulaas kunnen bieden. We moeten echter beseffen dat we steeds in kringetjes ronddraaien. Dank zij besparingen gaat men investeren en werkgelegenheid scheppen. Zodra geproduceerd wordt, wil de fabrikant weer afzetten en dan moeten er ook weer middelen ter konsumptie aanwezig zijn. Voortdurend moet men bijstellen. Hier is nodig de zorg en wijsheid van een goed thuisbezorger, die elk zijn bescheiden deel toereikt. Het verdient geen aanbeveling om star en strak vast te houden aan theorieën, hoe knap ook, omdat het leven en de ontwikkeling zich nimmer houden aan de leer. Theorie en praktijk beïnvloeden elkaar aanhoudend, zodat alleen een eerlijk en ootmoedig beleid de redelijkste resultaten oplevert. Het is onze oprechte overtuiging, dat veel fraaie theorieën en utopieën schipbreuk lijden op de traagheid en verdorvenheid van het arglistige mensenhart. Het woord van de profeet Jeremia kan door geen staatsman, al is hij de bekwaamheid zelf, veronachtzaamd worden.

De econoom maakt onderscheid tussen conjunctureel - wat van niet blijvende aard is als gevolg van wat men „toevallige” factoren gelieft te noemen - en structureel, wat wel langdurig karakter heeft. We moeten evenwel bedenken, dat ook een overmaat van conjuncturele omstandigheden zeer wel structurele gevolgen kunnen hebben.

Bij de sociaal-financieel-ekonomische vraagstukken zijn zeer vele groepen en belangen betrokken. We willen bevorderen naar de mate van ons beperkte inzicht, dat gezocht wordt naar een zodanige verstandhouding, dat elk niet slechts ziet op het zijne, maar ook wat van de anderen is.

Het is uitgesloten, dat men alle behoeften en verlangens kan bevredigen. Weliswaar lijken de technische mogelijkheden schier onbeperkt, maar de begeerten zijn er ook naar. Veelal is het oog groter dan de maag. De wal zal tenslotte het schip keren. We moeten echter niet onderschatten de beslissingen waarvoor regering en parlement zullen geplaatst worden. De wereld gonst van de diepe ingreep van de harttransplantatie. We willen thans hier niet alle aspecten van dit probleem beschouwen. Er rijzen levensgrote vragen. Dergelijke experimenten zijn

uitermate kostbaar. Alleen al binnen het kader van het wetenschapsbudget moeten er beslissingen genomen worden in welke richting men met onderzoek en praktische toepassing wil voortgaan. Het gaat om besluiten, die leven en dood betekenen. Voorts is het budget van de wetenschap één van vele. Waar moeten de financiën heen en in welke percentages? Wie zal de sleutel vinden? Het is de alchemisten nog nimmer gelukt om goud te maken, het zal voor de ekonomen een zware opdracht zijn om een gouden eeuw op te roepen.

Vaak ontsnapt men aan binnenlandse moeilijkheden door zich te laten opsorpen door buitenlandse vraagstukken. Ook tal van landgenoten, en niet altijd de bedaagsten, houden zich intensief bezig met de mondiale problematiek. Het gaat erop lijken, dat staatszaken straatzaken worden. Wilde haren zijn in onze tegenwoordige tijd fiks gewassen. Menigeen onder u zal daarover zijn zorgen hebben. Toch moeten we niet te snel van mening zijn, dat in al de goede oude tijden deze dingen niet waren. Er is geen nieuws onder de zon. Kohlbrugge, wiens geschriften aan sommigen van ons niet onbekend zijn, schreef in zijn *Geschiedenis van de Aartsvaders*, dat er ook in zijn tijd rondliepen met lange baarden en haren. Want zo zegt hij: „Deze Ezau's voorrechten hebben wij in onze goede stad Elberfeld ook meer dan eens onder ogen gehad, en vele ouden zullen zich nog wel herinneren hoe in 1848 de mannen van de rode republiek met hun lange golvende haren en baarden onze straten doorkruisten en met opgeheven hoofden hemel en aarde schenen te trotseren. Ach! Wij arme mensenkinderen, wat zijn we toch dwaas en verblind”. Ge hoort het, Kohlbrugge stelde zich niet boven de mensen. Hij sloot zichzelf nadrukkelijk in.

Met name wordt het verzet tegen de politiek van Amerika inzake Vietnam bij de dag geweldiger. Sommige commentatoren hebben Amerika de rol van politie-agent van de wereld toegedacht. Bij ontstentenis van de grote wereldpolitie wreekt men zich op de arme agent van politie, die geroepen is de orde op straat te handhaven.

We willen niet graag de Verenigde Staten van Noord-Amerika u voorstellen als een engel der gerechtigheid. Doch we vragen ons wel af of de scherpe kritiek op het Vietnam-beleid, die krachtiger en in breder kringen opklinkt, wel billijk is. Het verstand is in dezen blijkbaar met de jaren gekomen bij velen. De rechtvaardigheid en de juistheid van een strijd mag toch niet al te zeer afhangen van het verloop van de strijd,

van de kracht, die de tegenpartij ontwikkelt, en van de zwakheid, zo ge wilt de korrupcie, van de medestander. Er moeten toch ook andere maatstaven zijn? Er is achteraf veel aan inzicht gewonnen in de loop der jaren, doch het is billijk hiermede ook vergaand rekening te houden. Als men zelf aan de kant staat, kan men zich gemakkelijker wat om-draaien dan wanneer men zelf in het strijdperk staat. De presentatie van de wereldpolitiek is allesbehalve evenwichtig. Een systeem, dat uitgebreide publiciteit gedooft, staat aan heftiger kritiek bloot dan een re-giem, dat zoveel mogelijk verheimelijkt. Het verbaast wel eens, dat pro- testen al naar gelang het kamp luider en overtuigender klinken. Het blijft merkwaardig, dat landen in het verre oosten, die bondgenoten van Amerika zijn, troepen zonden naar het oorlogsfront. Het wereldcom- munisme mag dan onderling verdeeld zijn en in belangrijke sectoren denken in termen van co-existentie, dat betekent niettemin alleen maar dat men langs wat minder gewelddadige weg zijn doeleinden blijft najagen, te weten de wereldheerschappij.

Laten we vooral niet vergeten, dat we als land en volk, grote voorwaar- den en zedelijke rechten hebben verbeurd om zo onbevangen het be- leid van andere naties te veroordelen. Wanneer in stilheid en Godsver- trouwen onze kracht zou bestaan, zou ons woord meer gewicht en gezag hebben. Het is te vrezen, dat menigeen de oorlog in Vietnam, hoe dan ook, liefst spoedig beëindigd zag om des te geruster te leven in valse zekerheid en genotzucht.

Ook het ontwikkelingsbeleid is een hevig omstreden punt, waar velen allergisch op reageren. Om te beginnen is het jammer, dat deze kwestie volop ligt in het spanningsveld van de wereldstrategie. Dat blijkt wel, wanneer men voor de noodzakelijke gelden vooral de militaire inspan- ningen wil besnoeien. Het is onschriftuurlijk tegen naakten en honge- renden te zeggen: Gaat henen in vrede, wordt warm en verzadigd; zon- der te geven wat hun nooddrift vereist. Anderzijds is van groot gewicht de wijsheid, die onze diakenen wordt ingeprent, om met gave van on- derscheid en met voorzichtigheid op te treden. Het is niet slechts een zaak om gelden voor dit doel te vinden, maar ook een voorname op- dracht, dat de bijdragen werkelijk helpen en in feite ontwikkeling op gang brengen. Niet alleen de hoogte van het bedrag is beslissend, ook de doeltreffende besteding, want voorzover de gelden uit de publieke middelen voortkomen, legt het verplichtingen, aangezien lang niet elk maar zo gemakkelijk zijn belastinggelden heeft opgebracht. De ouder-

wetse huismoeders, die voor moeilijkheden stonden, waar velen niet van kunnen dromen, plachten te zeggen: De één doet meer met een gulden dan de ander met een rijksdaalder. De zuinigheid moet niet de wijsheid, en de eigenwijsheid niet voorzichtig beleid bedriegen.

Grote aandacht en belangstelling verkreeg de korte maar felle strijd in het Midden-Oosten. We behoren niet tot de lieden, die tijd en gelegenheid, die manier en mate precies uit de doeken weten te halen, maar met de ouden vragen we ons af, gelet op de wederwaardigheden van de staat Israël, het oude bondsvolk, óf en op welke tijd en wijze „Christus Zijn oude Weduwwrouw, onze geliefde zuster, de kerk der Joden, weder in Zijn huis brenge, nadat Hij slag heeft geleverd met het beest en de in scharlaken geklede Hoer” (Rutherford). Het vervult in elk geval met grote zorg, dat de Arabieren hun wraaklust en haat niet willen afleggen. De Egyptenaren hebben verklaard, dat politiek geweld „een sport is van de ladder van het geweld”. Ook daar duchtten we eskalatie. Het mag ons niet ontgaan, dat in het midden-oosten en in het oostelijk gedeelte van de Middellandse Zee Rusland posities heeft bezet, die de Arabische staten voorheen innamen.

Bij de bespreking van het kabinetsbeleid stonden we reeds stil bij de financieel economische impasse. Het kan geen kwaad nogmaals ernstige zorg uit te spreken over de voortgaande inflatie. In de jaren 1956 tot 1966 was de waardedaling van het geld per jaar gemiddeld 3,4 pct., het jaar 1965-'66 geeft echter een percentage te zien van 5,6 pct. De lonen stegen in vijf jaar tijd met 64 pct., daartegenover de produktiviteit 25 à 26 pct. Cijfers zeggen niet alles, maar toch de goede verstaander genoeg. Voor de kleine middenstanders is het bezwaarlijk zich te handhaven. Om een enkel gegeven te gebruiken als illustratie: er is geconstateerd, dat jaarlijks zo'n 117 schildersbedrijven verdwijnen.

Men kan wel ideaal achten, dat zoveel mogelijk mensen in de industrie en de dienstensektor worden tewerk gesteld, doch hoe eenvormiger hoe kwetsbaarder de maatschappij is. Trouwens, zodra men bezig is de industrie met alle macht op te voeren, rijzen uit anderen hoofde bezwaren. Zo is gelanceerd, en ekonomen hebben zich met deze vraagstukken onlangs uitvoerig bezig gehouden, dat de prijs voor economische groei te hoog is gezien de enorme verontreiniging van het leefklimaat. Regeerbeleid is als het gevecht tegen het legendarische monster. Voor elke kop, die men afhouwt, komen er direkt vele andere in de plaats.

Elke doorgehakte knoop legt er een tiental nieuwe bloot. Een belangrijk vraagstuk, waarover de gedachtewisseling volop plaats heeft, is de zogenaamde medezeggenschap. Het is nu de gelegenheid niet om onze gedachten hierover uitvoerig uiteen te zetten. We achten behoorlijke en belanghebbende inspraak allerm minst verwerpelijk, doch zeggenschap, die mede het slagvaardig beleid moet bepalen, kan voor de werknemer zelfs funeste gevolgen hebben, want hoe meer hoofden hoe meer zinnen. Het mag niet leiden tot een resultaat, dat gigantische machten over de hoofden van betrokkenen heen hun strijd uitvechten. De zeggenschap moet veel meer liggen in de persoonlijke sfeer van de mensen, die bij het wel en wee van hun bedrijf het nauwst zijn betrokken. Ik dacht, dat dit hier en daar ook geen vreemde zaak is. Wanneer Naäman diep in zijn eer gekwetst zijn dienaren rechtsomkeert beveelt, overreden hem zijn knechten: Mijn vader, zo die profeet een grote zaak had gesproken, zoudt gij ze niet gedaan hebben? Hoeveel te meer, naardien hij tot u gezegd heeft: Was u en gij zult rein zijn. Indien op soortgelijke wijze met noodzakelijke wijzigingen naar omstandigheden persoonlijke en zakelijke belangen worden behartigd, zal dat allen tot voordeel strekken.

Voorts moeten we aandringen op een zuinig financieel overheidsbeleid. Waar te saneren valt, mag niet gedraald. De kommissaris van de Koningin in Zuid-Holland, Mr. Klaassesz, heeft kortelings woorden gesproken, die een kleine politieke aardbeving veroorzaakten, indien men vragen van Kamerleden aan de Minister tot aardchokken rekent. Misschien is het niet onaardig bij deze passage nogmaals onze vriend Kodde ter nagedachtenis aan te halen. In de Prov. Zeeuwse krant van 9 april jongstleden stond te lezen: „Hoedt u voor deskundigheid”, waarmee de heer Kodde voornamelijk wilde aangeven, dat beleidsinstanties hun verantwoordelijkheid niet aan de deskundigen kunnen overdragen. Het blad gaat verder en betoogt, dat deskundigheid niet kan worden gemist, doch de kernvraag is of zakelijkheid wordt betracht en of er niet te sterk een bureaukratisering optreedt. We weten, dat de heer Kodde geenszins de studie verachtte. Bij bezetting van plaatsen in Hoofdbestuur en op kandidatenlijsten drong hij erop aan, dat mensen met nodige bekwaamheid en scholing naar voren moesten komen. Hij kon het betreuren, dat hij zelf niet meer studie had genoten. Maar hij maakte van deskundigheid geen afgod. Ergens moet men elkaar vinden, want

het is een gevaar van niets alles te weten en van alles niets. Beleid vraagt meer dan kennis. Ook karakter, persoonlijk gezag en besluitvaardigheid. Onze zuiderburen worstelen met een vraagstuk, dat de natie verdeelt. Een taalkwestie ligt niet zo voor de hand ten onzent, maar er dreigt wel verschil te ontstaan tussen het Westen, dat overbevolkt en overgeïndustrialiseerd dreigt te worden, en hele gebieden van ons land, die achterblijven in groei en ontwikkeling. Dit mag ons niet onverschillig laten.

Belangrijke bezwaren tegen het regeerbeleid zijn gelegen in de sektor van cultuur en recreatie. Reeds kwam ter sprake, dat de seks als een moderne Baal tempels bouwt. Schaamteloosheid geeft zich uit voor eerlijkheid. Uitermate provocerend propageert men de radikale verwijdering van tal van seksuele taboes, zoals dat heet. Helaas echter ruimt men op wat aan goede zeden ons nog gelaten is. Nieuwe tijden vragen om een nieuwe ethiek, zegt men. Twee categorieën zijn te vrezen. Allereerst op terrein van de volksgezondheid de mensen-makers, die dank zij techniek en wetenschap verregaand manipuleren met leven en gezondheid. Maar voorts op kultureel-ethisch gebied de lieden, die dank zij een nieuwe - doch in wezen volstrekt niet onbekende, maar stokoude - moraal, een geheel nieuw mensentype willen oproepen, dat de geboden Gods als belemmerend voor de gezonde ontplooiing wil terzijde stellen. Het streven van de Vereniging Seksuele Hervorming stuitte bij ons op ernstig verzet en wekte veler hartgrondige afschuw.

De moderne kommunikatiemiddelen moeten in de kruistocht tegen de geloofs- en zedeleer van de Gekruisigde alle mogelijke hand- en span-diensten verrichten.

Ik wil ditmaal niet te veel hierover zeggen. Smytegelt, de vermaarde prediker, zegt in één van zijn preken: „Wereld, ik heb tegen uw vermaak niets, maar het zondige moet eruit. Als het zondige er maar uit is en God erin”. Dat was een mild standpunt, maar zuiver, en scherp als een scheermes.

Het zou wel eens kunnen zijn, dat op staatsrechtelijk gebied de grootste beslissingen zullen vallen de eerstkomende maanden en misschien wel jaren.

Om te beginnen staat ter discussie de Proeve van een Nieuwe Grondwet. Het kernbezwaar tegen deze opzet, bij alle waardering voor grotere overzichtelijkheid in redaktie, is de loslating van het historisch gegroei-

de en geworden. We krijgen een grondwet, indien we deze kant opgaan, die als haantje op de toren van het regeerkasteel kan fungeren. De regering kan alle kanten uit en met alle winden mee. Zonder veel verzet van de grondwet kan men supranationaal en republikeins worden. Het doorsnijden van de band met de geschiedenis is tevens ook een afscheid van het reformatorisch erfgoed onzer natie.

Partijvernieuwing en kiesrechtswijziging heeft heel wat tongen welsprekend en talloze pennen vaardig gemaakt. Lange jaren was de KVP, voor de oorlog de Staatspartij, een stabiel en beheersend element in de politiek van de lage landen. Een kabinet zonder r.k. was een onmogelijkheid. Via het mandement probeerden de bisschoppen met hun staven en stokken de kudde bij organisaties op rooms-katholieke basis te houden. Het mandement verloor zijn kracht. De bisschop van 's-Hertogenbosch, de opvolger van mgr. Bekkers, mgr. Bluysen, verklaarde, dat er geen noodzaak meer bestond tot konfessionele partijvorming. Twee wegen stonden open. De partij kon het specifiek godsdienstig karakter opheffen en zich algemeen maken, en de leden konden zich in alle richtingen verspreiden om politiek onderdak te vinden. Het laatste vooral is gebeurd. Velen zochten na een uittocht lang geleden naar de PvdA, ten dage van de doorbraak, thans hun heil bij D'66 en bij de Boerenpartij, en in mindere mate bij andere partijen als VVD en ARP. De verzwakking van het konfessionele saamhorigheidsgevoel veroorzaakte sterker gelding van maatschappelijke verschillen. Er openbaarden zich krachtiger vleugels, die in het deserteren van grote groepen kiezers naar links en rechts reële argumenten vonden. Het konflikt van de Kamer met het kabinet-Cals was in de kern een konflikt tussen radikaal en rest in de KVP. Bogaers, de onstuimige minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening in het kabinet-Cals, profeteerde, dat op de duistere nacht, die zijn naam kreeg van de KVP-fractie leider Schmelzer, een dag der duidelijkheid zou volgen. Die dag is aangebroken. Bogaers trad met enkelen, waaronder een viertal Kamerleden, uit partij en fractie. Iets van „verdeel en heers”, zo typischromeins, kwam om de hoek kijken, want in feite was de groep radikalen sterker, doch thans telt de KVP radikalen binnen en buiten de muren. De vleugellamheid van de grootste partij maakt het steeds moeilijker om een regering te vormen. Een lawine saneringslektuur is inmiddels over ons vaderland uitgelopen. Partijvernieuwing is tot dusver meer

wens dan werkelijkheid. Wel kwamen de drie grote confessionele partijen tot akkoorden, doch het uittreden van de groep-Aarden schortte het beraad van de achttien tot nader tijdstip op. Vooral de AR, die door de bocht zijn van vernieuwing en radikaliserend, maar misschien toch alleen met hun kopgroep, wilden eerst de ontwikkeling nog eens afwachten. Tegen samenwerking van de drie hadden vooral de uitgetreden radikale KVP'ers nogal bezwaren. Met name Drs. Aarden vond de CHU niet radikaal genoeg. Van de weeromstuit belijden radikale CHU'ers hun vooruitstrevendheid door samenwerking met de onduidelijke KVP af te wijzen. Achttien maken nog geen kiezerskorps van drie miljoen. Het is ook de vraag wat er uit zal komen, een fusie of een federatie?

De grootste ontploffing is echter nog niet gekomen. Als al eens een splinter er afvliegt, zijn we nog ver van het doelwit der partijvernieuwers verwijderd.

Het blijkt wel zonneklaar, dat de hervormers van het Nederlandse partijwezen ook nog niet de vervulling van hun wensen en ideeën nabij achten. Daarom dringen ze aan op wijziging van het kiesstelsel, alsof in het stelsel de ziekte schuilt. Op allerlei manieren pleegt men aanslagen op de evenredige vertegenwoordiging en op de democratie, die overigens als een heilig huisje vurig wordt vereerd. In feite echter zet men zijn heiligheden naar de hand. Sommigen opperen, dat de kiesdrempel tot twee, drie of vijf procent dient verhoogd te worden. Een distriktenstelsel zonder lijstverbinding over de grenzen van het distrikt en al of niet met mogelijkheid van lijstverbinding binnen het resort, moet de oplossing brengen. Ja, alsof het niets te beduiden heeft, wil men de winnende partij een dertigtal extra zetels als premie toekennen. Dat zijn dan wel echte volksvertegenwoordigers, die zulke zetels innemen. Zetels, die rusten op voldoende aantal stemmen, trapt men opzij, en zetels, die niets voorstellen, draagt men behoedzaam naar binnen.

Het is niet de eerste keer in de geschiedenis van vijftig jaren, dat men een aanslag pleegt op het voortbestaan van de SGP. Maar tot op deze dag zijn we er nog. Het ontgaat ons niet, dat velen in de partij zich afvragen wat er eventueel moet gebeuren, wanneer al sommige van de plannen en voorstellen genoegzaam instemming verwerven. Omdat we op geen enkele manier met zekerheid kunnen vermoeden hoe een eventuele wijziging er uitziet, heeft het ook geen zin te spekuleren over de vraag wat ons konkreet te doen staat. Laten we het vertrouwen hebben,

dat in trouw aan het beginsel en aan de geschiedenis van de voorbije jaren het aan Hoofdbestuur en partij gegeven mag zijn te doen wat verantwoord is en wat leidt in de richting van het doel, dat de oprichters in 1918 voor ogen stond. Alle voorbarigheid kan ons geen enkele winst opleveren. Men zou al gauw zeggen, dat we er al geheel ons op ingesteld hebben. die gedachte mag niet postvatten. Want het voortbestaan van onze geliefde Staatkundig Gereformeerde Partij ligt ons zeer aan het hart. Het zou ondankbaar, vergaand ondankbaar zijn, wanneer we nu al naar nieuwe mogelijkheden zouden zoeken.

Het is oneerlijk, dat de grote partijen eigen falen en gebreken wreken en verhalen op de kleine partijen. Is het systeem van twee of drie partijen zo'n politiek eldorado? Wat we ervan lezen doet ons niet watertanden. Op dit ogenblik woedt nog de strijd om het partij-winkeltje. Dat vele radikalen hun partijen niet de rug toekeren, heeft zijn oorzaak in de omstandigheid, dat men erg gesteld is op de goodwill, die de eigen partij geniet.

Volgens bepaalde wetten van trouw of traagheid, hoe men dat bezien wil, verlaten vele kiezers niet zo snel hun vaandel. We moeten ook vooral niet denken, dat de heren, die ons politieke bestel saneren, uit louter idealistische inzichten handelen. U kunt er vast op rekenen, dat bij het ontwerpen van een nieuw kiesstelsel, hoe dit mag uitvallen, nauwkeurig wordt berekend hoe de partijen er afzonderlijk en in diverse combinaties uit zullen komen. Omdat het bij verschillende alternatieven voor elke partij voordeliger of nadeliger zal uitvallen, is het niet onmogelijk, dat een plan, waarmee ieder akkoord kan gaan, voorlopig nog niet op tafel ligt.

We willen daarom voorhands voortgaan. Vasthoudend aan het onveranderlijke, aan het oude, dat de Heere overlang heeft geopenbaard als leidraad voor handel en wandel. Zoekend uit de schat van het onuitputtelijk getuigenis naar een antwoord op vragen, die nieuw worden gesteld, al blijken ze vaak zo oud als de wereld. Getuigend van de ware vernieuwing, die de Wederkomst van de Zoon van God zal brengen. Het is eenvoudige politieke wijsheid daarmee te rekenen. Het zou een misdaad van de allereerste rang zijn, wanneer we zouden verzwijgen wat eeuwig zeker is. Nu kan men het onplezierig vinden, dat we daarop wijzen. Maar het zal erger zijn, wanneer men ons eens zal verwijten, dat

we verzwegen hebben wat meer dan enige aangelegenheid het algemeen belang moet heten.

Vaak stelt men ons de vraag of we rechts of links zijn. De betekenis van deze typering wisselt. Ge kunt met rechts bedoelen trouw aan het beginsel, maar ook kan het een nationaal-socialistisch, een fascistisch luchtje hebben. Liever willen we onze weg zo vervolgen, dat we in de Bijbelse zin van het woord niet afwijken naar rechts of naar links.

Overigens kan ik onze zorg over wat uiterst links zich opstelt niet verhelen. De leus luidt: Tegen de revolutie de revolutie. Het communisme, dat wat liberaler en zo niet royaler dan toch wel loyaler zich gedraagt, wordt overtroefd door een zogenaamd anarcho-communisme, een nihilisme, dat in lieden als Che Guevara en Mao messiassen ontdekt. Men wil opereren liefst op straat en plein om waarden, die verdreven zijn uit het Joodse, kapitalistische, christelijke, marxistische westen. Ge ziet al het bestaande is op één hoop geveegd. De Revolutie om de revolutie tegen wat tot dusver revolutie heette. Deze beweging zegt op te treden tegen herlevend fascisme, doch bevordert juist die herleving.

We duchten dat al te weke en te algemeen menselijk getinte christelijk geïnspireerde politiek niet voldoende verzet biedt aan de ontwrichting en verwereldlijking.

Daarom Schriftuurlijk Geïnspireerde Politiek.

Dat is ook christelijk politiek.

Doch gebonden aan het eeuwige Woord Gods.

„Staatkunde, die tegen de waarheid wordt aangewend, zal binnenkort beschaamd gemaakt worden, en de werken der mensen zullen verbrand worden als spinnewebben” (Rutherford).

Als wachtwoord geven we elkaar mee voor het nieuwe jaar na de vijftig, die voorafgingen: Schriftuurlijk Geïnspireerde Politiek, zoals tot dusver ook is beoefend.

*Want het Woord des HEEREN,
't Richtsnoer Zijner daan,
Is volmaakt rechtvaardig,
Al onz' achting waardig:
Eeuwig zal 't bestaan.*